

DIN ISTORIA CULTURII ÎN BUCOVINA

DIN ISTORIA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ROMÂNESC ÎN BUCOVINA.
CREAREA ȘCOLII DE LEMNĂRIT DIN
CÂMPULUNG MOLDOVENESC, ACUM O SUTĂ DE ANI

Mirela Șerban

În urmă cu mai bine de o sută de ani, în Bucovina aflată atunci sub stăpânirea Imperiului austro-ungar sub numele de Ducat, au demarat lucrările pentru înființarea la Câmpulung Moldovenesc a unei unități de învățământ pentru prelucrarea artistică a lemnului, numită inițial *Școala de stolerit* și apoi *Școala de lemnărit*¹.

Începutul l-a făcut consilierul ministerial Dr. Lind printr-un raport redactat în acest sens înaintat apoi la Camera deputaților din Dieta Bucovinei în vara anului 1893, care a primit o rezoluție favorabilă din partea acesteia, confirmată ulterior de conducerea guvernului țării (al Bucovinei) și de Camera de Industrie și Comerț din Cernăuți².

Motivarea înființării unei astfel de școli la Câmpulung Moldovenesc era cât se poate de justificată. Orașul se afla într-o zonă prin excelență forestieră în care abundau numeroase esențe de foioase și de conifere pe de o parte, iar pe de alta acesta era legat prin cale ferată de Cernăuți, capitala Ducatului³. În fine, în imediata vecinătate a orașului se aflau numeroase așezări rurale ai căror locuitori deprinseseră încă din copilărie, dovedind multă dexteritate, prelucrarea artistică a lemnului inclusiv împletirea coșurilor din nulele.

Avizul favorabil al guvernului Bucovinei sublinia de altfel faptul că înființarea școlii de lemnărit la Câmpulung Moldovenesc ar fi adus un real profit localnicilor prin stimularea comerțului cu astfel de obiecte realizate artistic și cu multă pricepere. Specialiștii de la Camera de Industrie și Comerț din Cernăuți avansau ideea că la această unitate de învățământ se vor putea învăța: dulgheritul, lucrarea mobilelor simple, strungăritul mobilelor și lucrarea obiectelor pentru trebuințele de toate zilele. De asemenea ei mai considerau că această școală putea să beneficieze de fonduri bănești obținute din partea guvernului Ducatului, dar și din partea conducerii de atunci a orașului, sub forma unor subsidii anuale. Cu acești bani s-ar fi putut acoperi cheltuielile ce urmau să se facă pentru construirea unui local propriu necesar școlii, considerând că din partea consiliului comunal al orașului Câmpulung Moldovenesc s-ar fi obținut gratuit locul pentru amplasarea clădirii școlii. Tot cu acești bani s-ar fi putut acoperi cheltuielile pentru încălzitul

claselor pe timp de iarnă etc.⁴

În vara anului 1893 un expert în probleme de învățământ din partea guvernului Bucovinei s-a deplasat la Câmpulung Moldovenesc și a făcut primele investigații privind existența condițiilor locale reale și favorabile înființării unei astfel de școli speciale din rețeaua de învățământ. Raportul întocmit de acest expert însă nu era prea încurajator prin conținutul și mai ales prin concluziile formulate. Astfel, se menținea propunerea înființării unei școli dar a unei școli mici pentru sculptarea obiectelor de industrie casnică, strungărit, felurite bastoane, împletitul de coșărci și lucrarea mobilelor țărănești. În luna august a aceluiași an, într-un alt raport întocmit de un reprezentant al Ministerului Învățământului din ducatul Bucovinei se propunea înființarea, cât se poate de repede, a unei școli pentru învățarea meseriei de lemnar, în cadrul a patru cursuri după cum urmează: curs de măsuritul de clădiri, curs de dulgherit, curs de confecționarea de mobile, curs de împletitul coșărcilor. De asemenea în același raport se mai prevedea ca noua școală din Câmpulung Moldovenesc să aibă cel puțin două-trei clase "mai luminoase destinate pentru ateliere, un loc de dulgherit în aer liber, o sală de desen, o sală de prelegeri, o cancelarie pentru direcțiune". Cât privește acoperirea cheltuielilor pentru școală, ele s-ar fi ridicat la 4.000 florini la înființare și apoi la câte 6.000 florini anual pentru întreținere. Se mai arăta apoi că autoritățile locale puteau acoperi din fondurile lor cheltuielile necesare pentru plata servitorilor, care făceau curățenie în școală, pentru luminat și încălzit etc.⁵

La sfârșitul anului 1893 în problema înființării școlii de lemnărit la Câmpulung Moldovenesc s-a ivit atunci un aspect legat de limba de predare în care urmau să fie predate disciplinele de învățământ viitorilor elevi, dezbătut în paginile unor ziare ca de exemplu *Gazeta Bucovinei* și *Deșteptarea* care apăreau atunci la Cernăuți. În mai multe articole se arăta dorința românilor din Câmpulung Moldovenesc ca la școala de lemnărit din orașul lor să se predea în limba română. "În numerele 23 și 24 ale *Deșteptării* - scria un siretean în ziarul *Gazeta Bucovinei* - rog românii din districtul Câmpulung pe cei competenți din Dietă și din societatea Concordia să le ajute de dreptul lor și să lucreze ca limba de propunere la școala de lemnărit, care se va deschide în curând în Câmpulung, să fie cea română", "având românii aceleași drepturi, ca și celelalte națiuni în Austria și fiind ținutul Câmpulung curat român" (sublinierea noastră). Mai departe, același corespondent scria: "Se înțelege de la sine, limba de propunere are să fie cea română fiind școala menită numai pentru locuitorii din district și nu pentru orașeni unde încă se află români în majoritate". Argumentându-și în mod fierbinte dorința ca la școala de lemnărit din Câmpulung Moldovenesc să se predea în românește elevilor, semnatarul aceluiași rânduri mai adăuga: "Oare n-au românii tot aceleași drepturi ca și cehii, italienii, slovenii și polonii? Aceștia au chiar în orașe cu populația mixtă, școli de lemnărit cu limba de propunere cehică în... cu limba italiană în... cu limba polonă în... Afară de aceste școli sunt încă în Austria următoarele școli de industrie cu propunere în limba slovenă în... Din toate acestea - continua sireteanul - se vede că avem drept,

dacă cerem ca învățământul la școala de lemnărit în Câmpulung să se predea în limba română⁶.

Și pentru că la începutul anului 1894 la Inspectoratul pentru școalele de meserii din Cernăuți se luau măsuri pentru angajarea de cadre didactice pentru această școală de etnie germană, dar cu obligativitatea ca acestea să învețe într-un an "a vorbi românește"⁷, au început să apară în presa românească din Cernăuți cereri ca deputații români din Dieta Bucovinei să facă interpelări în acest sens. Drept urmare, se constată că, de exemplu, la data de 16 februarie 1894 deputatul Th. Ștefanelli a pledat în Dietă pentru înființarea la Câmpulung a unei școli românești de lemnărit. Aceeași poziție a adoptat și un alt deputat român dr. Ioan cavaler de Volcinski care a afirmat în aceeași ședință a Dietei următoarele: "Eu trebuie să spun însă că noi românii trebuie să cerem cu toată hotărârea ca și școala din Câmpulung să nu se propună altfel decât românește (Foarte bine! din sală). Mai înainte de toate trebuie să știți că acolo și neromânii vorbesc românește, că limba română este limba de conversație...". Tot el a mai spus: "Școala din Câmpulung este pentru noi, românii, făcută și deci numai limba română poate fi introdusă acolo (Aplauze în sală). De altfel comuna Câmpulung a declarat că ea va subvenționa numai atunci școala dacă în ea se va propune românește. Eu cred așadar că rezoluția deputatului Pihuleak (de a se introduce limba ruteană, n. redacției) nu-i motivată... (Aplauze în sală)". De altfel, în acea vreme, consiliul comunal al orașului Câmpulung Moldovenesc în frunte cu primarul și cu prefectul Maghior condiționa în februarie 1894 suportarea cheltuielilor pentru școala de lemnărit necesare pentru luminat, încălzit, plata personalului de îngrijire, numai în cazul în care disciplinele prevăzute în programa școlară vor fi predate în limba română⁸.

Anul 1895 a fost hotărâtor pentru deschiderea Școlii de lemnărit din Câmpulungul Moldovenesc⁹. În vara acestui an a fost scos la concurs un post de maestru pentru împletit coșârci, post plătit cu 600 florini anual. Candidatul trebuia să cunoască limbile germană și română, să posede studii speciale dovedite cu acte precum și cunoștințe de desen¹⁰. În toamna anului 1895 (în luna septembrie) era anunțată prin presă iminenta deschidere a școlii de lemnărit din Câmpulung Moldovenesc, eveniment întâmpunat cu mult optimism. "În puține zile se va deschide la Câmpulung un institut a cărei menire e a da viață economiei din districtele noastre muntene nouă impuse. Noi românii avem un interes eminent de a stăruia ca poporul nostru să se apropie cu drag și în mulțime de această instituție... În fine notăm că limba de propunere la școala noastră de lemnărit e cea română și că instrucțiunea va fi îngrijită de oameni de specialitate excelenți". Totodată era elogiat directorul școlii "conducător al școalei e dl. Barbier, bărbat la înălțimea chemării sale" ca și unul din primii profesori români "iar bine cunoscutul nostru sculptor dl. I. Pâșlea va instrui în arta specialității sale". Articolul se încheia cu urarea "Dorim școalele de lemnărit din Câmpulung o înflorire bogată" (subl. noastră)¹¹.

Și totuși încă nu se rezolvase definitiv problema localului unde urma să funcționeze școala¹². Pentru construirea acestui local consiliul comunal din Câmpulung Moldovenesc oferise suma de 3.000 florini, Fondul religios al Bucovinei suma de 1.000 florini iar Comitetul Țării (al Bucovinei) suma de 2.731 florini¹³.

Pentru înscrierea elevilor la Școala de lemnărit s-a făcut un apel în paginile ziarului *Gazeta Bucovinei* adresat preoților și institutorilor din districtul Câmpulung ca aceștia să desfășoare o neobosită propagandă în rândurile tineretului românesc pentru a-l îndruma către această instituție specială de învățământ a cărei menire era să creeze "meseriași vrednici și inteligenți"¹⁴. În privința programei școlare, aceasta era întocmită la acea dată (sfârșitul lunii octombrie 1895). Ea cuprindea următoarele discipline: 1. Tâmplărie pentru construirea de mobile; 2. Dulgherie și construirea de mori; 3. Sculptură; 4. Strungărie; 5. Coșercărie; 6. Înfierarea în lemn. Timpul de școlarizare era fixat la patru ani. La înscriere, elevii trebuiau să aibă vârsta împlinită de 14 ani, să posede actele de stare civilă și de școlarizare pentru studiile elementare și să plătească o taxă de înscriere de 1 florin. Înscrierile au început atunci la 1 noiembrie 1895¹⁵.

Din păcate tocmai în toiul acestor ample pregătiri directorul școlii, A. Barbier, a expediat la diferite ziare românești care apăreau în Bucovina un anunț tipărit în limba germană privind deschiderea școlii, profilul ei și condițiile de înscriere, fapt care a nemulțumit profund opinia publică așa cum se reflectă în presa vremii. "Noi ne-am luptat ca să avem o școală de lemnărit cu limba de propunere românească. Am învins. Acum vine însă însuși conducătorul școlii cu anunțuri tipărite în limba germană și pretinde ca să publicăm acest anunț. Întrebăm acum a cui va fi vina dacă nu s-ar înscrie școlarii români la această școală? Domnii conducători se pare că uită cum că poporul nu prea cunoaște expresii ca *Zimmerei* (dulgherie), und *Geschirbau* (construirea de vase), *Brandmalerei* (pirogravura) etc. Fiind limba românească limba de propunere la școala de lemnărit, ni mirăm mult de feliul cum începe activitatea conducătorii ei. Sunt doar dumnealor în prima linie chemați, a respecta, ba mai mult, a apăra, limba în care au să propune..."¹⁶. De altfel, încercarea de a înlocui limba de predare română cu cea germană la această școală n-a reușit.

Drept urmare, la 29 octombrie/10 noiembrie 1895 școala de lemnărit din Câmpulung Moldovenesc și-a deschis porțile având inițial 14 elevi înscriși, între care 9 erau români, adică în procent de 63% din total¹⁷. Două săptămâni mai târziu numărul școlarilor a sporit la 25, dintre care 19 erau români, adică în procent de 76%, restul fiind germani și evrei. Cu acest prilej se constată însă că mulți din elevii români erau lipsiți de mijloace materiale. Drept urmare în paginile ziarului *Gazeta Bucovinei* a fost făcut apel la inimile caritabile de a-i ajuta cu bani "în afară de doi, toți românii sunt săraci lipiți pământului și trăiesc din ceea ce se poate colecta" afirma redactorul ziarului amintit¹⁸. În privința cadrelor didactice din primul an de învățământ, datele sunt extrem de sumare. Aflăm totuși că, de exemplu, Ilie

Vlasovschi era profesor de desen, de aritmetică, de contabilitate, profesorul Carol Höfner, de limbă germană, profesorul Ilie Pășlea, de sculptură în lemn¹⁹. În privința ținerii cursurilor, ele se făceau pe jumătate de zi, 3 ore de curs teoretic dimineața și 5 ore de aplicații practice în ateliere după-amiaza. Disciplinele de bază erau: limba română, matematica, fizica, chimia, limba germană, tehnologia lemnului, desen tehnic, desen arhitectonic, istoria artelor și sculptura²⁰.

Cursurile școlii de lemnărit din Câmpulung Moldovenesc în primul an de activitate, 1895-1896, s-au încheiat la începutul verii anului 1896. Cu acest prilej conducerea școlii a întocmit un raport de activitate în limba germană cu titlul: *Erster Jahres-Bericht über die k.k. Fachschule für Holzarbeitung in Kîmpulung, Bukowina, Schuljahrs 1895/1896. Erstattet durch Anastasie Ritt v. Barbier. Fachschulleiter 1896, Druck von L. Herer; Kîmpulung Verlag der k.k. Fachschule*, 20 pagini, violent criticat în presa vremii²¹ și a organizat o expoziție în localul școlii cuprinzând lucrări realizate de elevii școlii, precum și numeroase desene. Expoziția a fost deschisă timp de o săptămână între 20/27 iulie-1/8 august 1896. Unele din obiectele expuse erau destinate și vânzării²². Activitatea școlii de lemnărit din Câmpulung Moldovenesc a corespuns așteptărilor autorităților austro-ungare din acea vreme. De exemplu, istoricul austriac R.F. Kaendl menționa într-o monografie consacrată istoriei Bucovinei că la această școală s-a creat și o remarcabilă tradiție în confecționarea de mobile de stil românesc foarte solicitate și peste hotare²³.

Acestea sunt câteva date mai importante cu privire la începuturile Școlii de lemnărit din Câmpulung Moldovenesc de acum un secol, care mai târziu s-a numit Școala de arte și meserii (1927), apoi Liceul industrial de construcții (din 1974).

NOTE

1. Documentarea acestui studiu s-a efectuat după îndelungi cercetări în biblioteci (Biblioteca Academiei Române din București, Biblioteca Muzeului Național al Bucovinei din Suceava, Biblioteca Casei memoriale Simion Florea Marian din Suceava) și arhive (Arhivele Statului Filiala Suceava). Mai întâi o precizare se impune: anume că arhiva Școlii de lemnărit, de la înființare până la primul război mondial, s-a pierdut fiind distrusă de armatele de ocupație rusești din 1914-1915 (vezi N. Coman, *Martiriul Bucovinei 1914-1915*, București, 1915, Al. Randa, *Die Bukowina im Weltkrieg* s.l.a., Th. Balan, *Bucovina în războiul mondial*, Cernăuți, 1929). Cercetările efectuate în arhive au constatat numai existența următoarelor fonduri de arhivă privind Liceul industrial de construcții din Câmpulung Moldovenesc: Școala specială pentru prelucrarea lemnului Câmpulung, anii 1910-1946; Școala de Arte și Meserii Câmpulung Moldovenesc 1921-1940; Școala industrială de ucenici Câmpulung Moldovenesc 1924-1944; Liceul industrial de băieți Câmpulung Moldovenesc 1939-1950; Școala profesională metalurgică Câmpulung Moldovenesc 1923-1945; Gimnaziul industrial de băieți Câmpulung Moldovenesc 1935-1942. Știri sumare sunt apoi într-o lucrare mai veche din secolul trecut tratând despre școala de lemnărit (Holzbearbeitsschule) la R.F. Kaendl, *Geschichte der Bukowina*, vol. 3, Czernowitz, 1898, p. 53; autorul deținea informațiile de la C.A. Romstorfer, directorul Școalelor industriale din Bucovina, *Idem*, nota 31. Apoi știri tot mai sumare găsim în ampla monografie *Die Bukowina*. Czernowitz, 1899, p. 330 la capitolul intitulat *Dezvoltarea culturală în Bucovina*, redactat de Ed. Fischer, unde se amintește de o școală specială pentru prelucrarea lemnului - *eine Fachschule für Holzgewinnung* - (Școala profesională pentru exploatarea lemnului). În fine, într-o recentă lucrare a

prof. Valerian Maricari, *O școală uitată. Școala de arte și meserii din Câmpulung (Schița istorică)*, Câmpulung Moldovenesc, 1994, pp. 28-29 unde se menționează înființarea Școlii de Arte și Meserii din Câmpulung Moldovenesc la 10 noiembrie 1895 sub numele de Școala de lemnărit sau Școala de prelucrare a lemnului (*Holzbearbeitungsschule*).

2. *Gazeta Bucovinei* 61/1893, Școala de stoleri din Câmpulung.

3. I. Iosep, *Câmpulung Moldovenesc - geneză și evoluție teritorială*, în *Analele Universității "Ștefan cel Mare" Suceava, Secțiunea Geografie-Geologie*, Anul I, 1992, p. 68, vezi și G. Nimigeanu, *Orașul Câmpulung Moldovenesc*, în *Natura*, 3/1949; I. Iosep, *Orașul Câmpulung Moldovenesc - schiță geografică*, în *Studii și comunicări. Științe naturale*, III, Muzeul județean Suceava; calea ferată Câmpulung-Dărmănești realizată în 1888.

4. *Gazeta Bucovinei* 61/1893, Școala de stoleri din Câmpulung.

5. *Gazeta Bucovinei* 73/1893, Școala din Câmpulung pentru meseria de lemnari.

6. *Gazeta Bucovinei* 101/1893, Școala de lemnărit din Câmpulung.

7. *Gazeta Bucovinei* 2/1894.

8. *Gazeta Bucovinei* 13/1894, Dieta Bucovinei.

9. *Gazeta Bucovinei* 83/1894, Școala de lemnărit din Câmpulung.

10. *Gazeta Bucovinei* 51/1895, Școala de lemnărit din Câmpulung.

11. *Gazeta Bucovinei* 74/1895, Școala de lemnărit din Câmpulung.

12. *Gazeta Bucovinei* 76/1895, Din Câmpulung.

13. *Gazeta Bucovinei* 78/1895, Școala de lemnărit din Câmpulung.

14. *Gazeta Bucovinei* 81/1895, Direcțiunea școlii de lemnărit.

15. *Gazeta Bucovinei* 84/189, Școala de lemnărit din Câmpulung; I.V. Goraș, *Învățământul românesc în ținutul Sucevei 1775-1918*, București, 1975, pp. 133-135.

16. *Gazeta Bucovinei* 84/1895, Școala de lemnărit din Câmpulung.

17. *Gazeta Bucovinei* 86/1895, Școala de lemnărit din Câmpulung.

18. *Gazeta Bucovinei* 92/1895.

19. Valerian Maricari, *op. cit.*, pp. 47-54; I.V. Goraș, *op. cit.*, p. 134.

20. I.V. Goraș, *op. cit.*, p. 133.

21. *Gazeta Bucovinei* 91/1896.

22. *Gazeta Bucovinei* 54/1896.

23. I.V. Goraș, *op. cit.*, p. 134.